

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Monitio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

tatis; cui cum impar omnino sim, vereor ne vox illa Prophetæ ad me pertineat, *Elevans allisti me.* Vixeram in Religione ab anno XV. ætatis meæ usque ad LX. & agnoscens in me aliquod signum divinæ misericordiæ, optabam mori in nidulo meo, nec diem hominis desideravi, Deus scit. Nunc autem expulsus à jucunditate monasticæ vitæ, rerum exteriorum tumultus patior, quibus assuetus non eram, & omissis genialibus studiis, ad curas sæculi ejectus sum, à quibus maximè abhorrebam. Ideò in longum protractum opus, seriùs quàm promiseram, editum est.

Cæterùm in eo conscribendo historiæ limites prætergressus non sum. Ex Conciliis & sanctis Patribus, cæterisque Ecclesiasticis atque eruditis Scriptoribus, ex codicibus M. SS. ea dumtaxat delibavi, quæ ad Missæ institutionem, sacrorumque rituum originem spectant: quibus verbis, quo ritu, quo loco, qua hora, quo apparatu, qua lingua olim Missa celebraretur: idemne an diversus omnium Ecclesiarum mos fuerit: quando, quomodo, & à quibus addita quædam & immutata. In quibus explicandis ut certo ordine progrederer, quæcumque pertinent ad Liturgiam duobus libris complexus sum. Primus ea continet, quæ de illa generatim prænosci debent. Alter sigillatim edisserit omnes ejusdem partes ab accessu sacerdotis ad altare usque ad ejus recessum, ut ex subjecto Capitulo indice apparebit. In tanta autem consuetudinum diversitate præscarumque rerum densa caligine nonnulla ex conjecturis deduxi, quædam verò me nescire professus sum, Magni Cassiodori consilium sequutus, qui lib. de Anima cap. 14. ait: *Melius esse in occultis causis confiteri ignorantiam, quàm periculosam sumere audaciam.* Quæ cunctis nota sunt, non nisi leviter tetigi, Lacedæmonios imitatus, quorum est apud Thucydidem lib. 4. illa, quæ semper mihi placuit, sententia, *Non oportere multis verbis uti, ubi pauca sufficiunt.* Quæ magis abstrusa visa sunt, vel ipse fufius exposui, vel fontes indicavi, è quibus possunt curiosi explere sitim.

Partem asceticam opusculo seorsum evulgato pridem exposui. Symbolica explicatio à pluribus haberi potest, qui de illa copiosissimè scripserunt. Scholasticis disputationibus plena sunt ingentia Theologorum volumina. Polemica illi reliqui, qui Missam vindicant à calumniis hæreticorum. Alia fortassis erunt è profundiore sapientia atque uberiori eruditione petenda, quæ me fugerunt carptim & per interstitia scribentem. Norunt autem experti, quàm sit difficile ad hujusmodi lucubrationes redire, postquam ab illis discessum est. Multos quoque nodos vindice dignos superesse agnosco, quos peritioribus solvendo relinquo. Omnium autem in quibus deliqui ab æquis rerum æstimatoribus veniam obtinebo, quia ut præclare scribit Dionysius Longinus, *In magnis labi generosum peccatum est.*

M O N I T I O.

Vix emerfit è pralo hic Liber, cum statim intellexi, displicuisse nonnullis rem non satis intelligentibus, aut in sensum à meo alienum detorquentibus, quod Libro I. Capite XXIII. asserui usum fermentati diu viguisse in Ecclesia Latina. Visum igitur est mihi omnem scrupulum è mentibus illorum tollere, & statum controversiæ clarius explicare. Tres sunt ejus quæstiones. Prima est, an Christus, quando instituit Euchari-

stiam, azymo usus sit, vel fermentato. Secunda, an in utroque valida sit consecratio. Tertia in quo pane convenientius fiat. Hæc tria sunt, quæ magno ardore inter Græcos & Latinos agitata sunt. Ego autem ad I. asserui cum omnibus Orthodoxis Christum in ultima cæna azymum consecrasse. Ad II. quoque dixi validam esse consecrationem tam in azymo, quam in fermentato. Ad III. affirmo convenientius omnino esse in azymis conficere, & Christi exemplum sequi. Dixi tamen ex facto Christi non concludi, ita necessario faciendum: nam Orientales fermentato utuntur, præcipientibus Apostolicis Constitutionibus, ut singule nationes suum ritum servent. An verò Ecclesia Latina aliquando fermentato usa sit, res facti est, nullo modo ad dogma pertinens, sed ad ritum, qui mutationem & novitatem admittit, ut Lib. I. Cap. VI. §. 1. ostendo. Cum itaque in hoc Libro propositum mihi fuerit, historiam scribere, quæ soli auctoritati inimitur, ea tradidi, quæ apud præscos Scriptores inveni. Obsecro autem viros doctos, ut primò observent, me passim uti nominibus opinionis & conjecturæ: tum dixi, Me paratum esse certiora docentibus statim & ex animo consentire: & in fine Lib. II. Lectores precatus sum, ut si quid incautiùs scripsi, ignoscant, corrigant, & emendent. Rem ergò gratissimam facient, si prolatis ex antiquitate testibus amicè ostenderint me errasse. Deinde observare debent, quod initio §. 7. dico, Apostolos panem consecrasse, qualem in domibus fidelium reperiebant, non dico fermentatum, sed qualem reperiebant, sive azymum, sive fermentatum; præsertim apud Hebræos, qui certis diebus azymis utebantur: quæ in re Arcudio consentio, qui lib. de sacram. cap. 3. ait verisimile esse, Apostolos pro varietate locorum, gentium, & temporum, modo azymo, modo fermentato usos fuisse. Et §. 3. dixi, quod sæviente persecutione Azymum semper habere non poterant: ergo pro certo pono aliquando habuisse. At inquirunt me multa congerere ad probandum, quod usus fermentati per octo sæcula perstitit in Ecclesia Occidentali. Fateor, sed non excludo usum azymi: nam veterum Patrum & Historicorum testimonia, quæ profero, non nisi pro suis Ecclesiis & provinciis & temporibus probant. Nec adeò Dialecticè sum ignarus, ut nesciam argumentum ab Inductione non concludere necessario, nisi omnia singularia sufficienter enumerentur, quod difficillimum est. Denique nunquam dixi, Ecclesiam aliquo præcepto usum fermentati universaliter decrevisse: quod tamen asseveranter dicunt Principes Theologorum, S. Thomas à me citatus §. 5. Sanctus Bonaventura 4. sent. dist. II. art. 2. quaestione 1. Scotus ibidem quaestione 6. Durandus quaestione 4. & his antiquior Alensis p. 4. de sacr. Euchar. quaest. 10. memb. 4. art. 1. §. 3. narrantes historiam Ebionitarum, de cujus fide ago eodem §. 5. Et hunc usum docent, donec viguit illorum hæresis, ubique permansisse. Ergo usus fermentati, ut isti asserunt, eo tempore communis fuit, & ab earum opinione ego non discrepo, nisi quod eundem usum in quibusdam locis ad plures annos extendo. Omitto plura, nam hominibus eruditissimis, & bonæ voluntatis ista sufficiunt: aliis nec integra volumina satisfaciunt. Hanc autem paginam claudio præclaræ Quintiliani sententia, quæ S. Hieronymus in casu non dissimili usus est. Felices artes, si de iis soli artifices judicarent.

Imprimatur. Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro sacri Palatii Apostolici.
J. de Angelis Archiepisc. Urbini Vices-gerens.

RERUM Liturgicarum libros ab Eminentissimo & Reverendissimo D. Joanne Bona Cardinali compositos, honoris causa jussu perlegi eximie pietatis, doctrinæ, & eruditionis refertos, & quos Religiosissimus quisque inoffenso decurrat pede, tum ob facundiam, perspicuitatem, ordinem, elegantiamque dignissimos qui diu multumque expectati, magno Ecclesiæ bono & Eminentissimi nominis ornamento proferrantur in lucem III. Kal. Decembris M. D. C. LXX.

Imprimatur. Fr. Hyacinthus Libellus sacri Palatii Apostolici Magister.

RERUM